

CONFERÈNCIA INAUGURAL

Aproximació als estudis d'història de la premsa catalana, aportacions i propostes de futur

Josep M. Figueres, Universitat Autònoma de Barcelona¹

L'objectiu de la conferència sobre els estudis relacionats amb la història de la premsa, amb la història del periodisme, és mostrar les fortaleses i debilitats de la producció acadèmica en el coneixement de la història dels mateixos a Catalunya al llarg, gairebé, d'un segle i mig de recerca. S'aspira d'efectuar un balanç, el més fred i documentat possible, sobre aquesta molt notable massa bibliogràfica editada fins avui fixant-se en les monografies sobre diaris i revistes, en una doble visió. Comentar les aportacions existents i també les inexistentes i necessàries o pendents relacionades amb sectors temàtics, sobre aspectes de la premsa especialitzada ben diversa –premsa clandestina, literària, religiosa, etc.– així com sobre els estudis de la premsa i el periodisme en ciutats o comarques tant a través de biografies o semblances sobre periodistes al llarg dels quatre segles de producció que hi ha hagut a les ciutats amb impremta com de repertoris o bé monografies de capçaleres.

S'entén el periodisme i la premsa en la concepció més àmplia. No només l'hemerografia registral o sigui el descriptivisme catalogràfic sinó també l'estudi dels homes i dones que s'hi han dedicat. Així es disposa d'una bona nòmina, especialment per la segona meitat de segle, de memòries de periodistes però, en canvi, no existeix el Diccionari de periodistes a la faïçó del d'artistes o historiadors, i cal acudir als útils repertoris generals de López de Zuazú pel segle XX. O bé tenim repertoris locals com el de Figueres per dos segles mentre no disposem del de Valls del segle XX o del de Reus de cap tot i tenir d'aquesta ciutat una síntesi dels diaris locals i diversos petits repertoris parcials. És a dir, ens fixem en les dues cares de la moneda, el que tenim i el que ens falta.

No és l'objectiu d'efectuar un repertori de la producció, altres estudiosos com Jaume Guillaumet, Josep M. Casasús o nosaltres mateixos ho han mostrat amb detall i no cal ser repetitius sinó, en un format acadèmic i amb voluntat assagística, això és, creativa i un pel arriscada en formulacions, mostrar, amb suport bibliogràfic, quina és la situació en

¹ Josep M. Figueres Professor d'història de la comunicació a la Universitat Autònoma de Barcelona des de 1991. Historiador especialitzat en història del periodisme català. Autor de nombrosos estudis sobre història del periodisme i el catalanisme polític. Ha recopilat cròniques periodístiques, entrevistes i ha editat els sumaris dels consells de guerra de Prat de la Riba (1996), M. Carrasco i Formiguera (1999) i Ll. Companys (1997). Diversos dels seus treballs han estat recollits en volum: *Premsa i Nacionalisme* (Proa, 2002), *Periodisme en la guerra civil* (Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2010) i traduïts a l'espanyol: *El periodismo catalán. Prensa e identidad* (Fragua, 2012). És coordinador de les Jornades d'Història de la Premsa i vocal de la Asociación de Historiadores de la Comunicación i de la Societat Catalana d'Estudis Històrics.

el que fa referència als estudis de l'hemerografia catalana. Cal fixar-se en la universitat, en l'IEC i altres institucions acadèmiques, en les noves facultats de periodisme, les seves revistes i activitats, la producció d'autors i analitzar la producció de l'activitat científica en aquest apartat remarcant les innovacions, com els repertoris de tesis doctorals en accés obert a internet o les plataformes acadèmiques que mostren també en obert articles de recerca. Pel seu interès acadèmic i també social, aquestes línies les redactem en uns moments que tres exposicions sobre premsa són actualitat, la de premsa humorística a la Biblioteca de Catalunya, la del setmanari infantil En Patufet en guerra al Memorial Democràtic, l'expositor de la Biblioteca de Comunicació de la UAB mostra mig centenar de llibres de memòries de periodistes i és recent l'eco de 100 anys de Ressorgiment al Port de la Selva. La història és present.

Les conclusions de la conferència podrien, potser, ser motiu d'un debat sobre quines prioritats cal desenvolupar en la recerca historiogràfica en història del periodisme. D'altra banda tímidament arrenca una tendència universitària: els historiadors individuals van deixant pas a grups organitzats de recerca, pocs en història tanmateix, com a evidència de les transformacions positives que té la investigació amb recursos. A més mostrar alguns dels aspectes que existeixen en espais culturals propers per a valorar-ne la seva possible imitació, seguint a Jaume Romeu en l'editorial de la primera Gazeta quan escrivia que el que és bo és imitable, podria ser una font de suggerències. Avui no sabríem viure sense el CBUC però no fou el primer esforç europeu de les universitats per oferir un catàleg conjunt amb préstec bibliogràfic vinculant. La seva utilitat és similar a la de la primera biblioteca quan encara Barcelona era orfe d'espais de recerca i això no ho podem oblidar.

És cert que atenent a la descripció i catalogació trobem que aquesta labor és fonamental per a conèixer l'existència de publicacions i arxius de periodistes en els quals la història de la premsa, el bategar d'una societat, es mostra amb tota la seva esplendor, amb llibertat i vitalitat empresarial i redaccional o amb la seva misèria, amb censures i limitacions materials. Veure la vida de la recerca en una de les matèries més suggerents que hi ha en la societat com és el periodisme serà el repte de presentar-ho en uns minuts i unes pàgines.

